

7. CITY TAXCAP

Тыя хаһаайыстыбайын үлэхиттэрин күнүгэр

2017 **Саха** түмүтүнэн республикада
бааһына баар абырҕалар икки арды-
лаптан бастаан кыайыштыгы биһиги улуустан
(Мана) **Бааһынай** хаһаайыстыба салай-
аччыта **С.А.** Адамов, "Тоох" бааһына
хаһаайыстыба салайааччыта
П.И. Неустроев Саха Республи-
ката Президентин Гранын ыл-
дыгар "Тускуу" (Одзулуу), "Бо-
луттар" (Ындаарайы), "Болтоно"
булууге кредитни коопера-
циялар республикара бастааннар
иниэлэригэр изирдилэр
оһорторго Кырымах бааһынай
хаһаайыстыба (сал Н.Н.Льтовин)
Р.И. резиденци ичинээри Ору ай-
ыс комитетын Гранынан, Рос-
сийский Федерация Бочуотунуй
районатынан наараадаланна.
Хаһаайыстаагы техник-осеме-
нттар икки ардыларыгар
урдугу ханыга кыйаһылаахта-
ныан ЕКСедалищева (Одзулу-
у) **М.И.** Попова (Чурапты) буол-
ду. Хаһаар интилаттын зем-
лотроитель Г.Г.Луковцев РФ
айахы хаһаайыстыбатын Бочу-

"Бийр ныйгыл Россия" партия Саха си-
ринээрэ салаатын Чурапчытаары отде-
люетын секретара, ЧГФКСИ региона

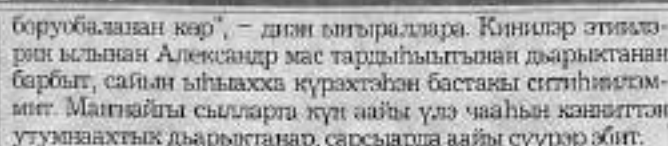
Тыя хаһаайыктыбатын үлэһиттэрин күнүгэр аһаммыт үөрүүлээх мунньах жердэ концеранын түмүктүнэ.

Алексей СЛЕПЦОВ

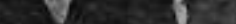
Чакыр орто окуулатын педагог-организатору,
саха тыгын учуутала.

Т.К. КОЗЛОВА.

Чурагчы нэгдлийн ветеринарын сүбэт

Аан багтаам сипитингэ – илин энэр тыатын хаһаайыс-
тыбатын тэриитэлэрин спартакиадаларыгар маннайгы мун-
госло буолуу. Ол кэниэ Александр бэс сыл устата ити
таһымтан түспүтэр, биир икэлээхтэрин ортолоругар мас-
тардаһыы көрүүтөр бастыг мадьыһынан бэллэннэ. 1994
сылтан Чурапчы улуунун сүүмэрдэммит хамаандатын «Се-
мэнка. Бу спорт көрүүгөр ордук үчүтэй көрдөрүүлэри се-

тигэр кэмигэр кинигэ-ахэ тренер быһылытынан оччолорго улуус сүүмэрдэмэт хамаандатыгар старший тренерынан сылдыбыт Николлай Быганжы үтүө тылынан ахтар.

Ол эрэн Александр Капитонович курдук республикага билдир-көстөр ааты-суолу солугарга кини байэтин тулуур, дуулуур, утумнаах дьярыга улахан оруолу оонньообута. Александр этэринэн, мас тардыһааччылар бары өтгүнэн сайдыылаах буолаллар. Ону Туймаада туонатыгар ханык да сылын ыстыллар үтүө үтөс күбулуйбут "Дыгын оонньооларын" кыайылаахтарынан мадьытылар буолаллара да туоһулуур. Ханнык бадарар спорт көрүнэр курдук, мас тардыһыытыгар кыайыны ситиһэргэ эмиэ дьярык, приемнары таба туһаныы улахан суолтадаах.

Александр ордуу өйдөөн хвалбыг хүрэхтэнийгтэнэн 2001
сыллаахха Уус-Алдан Кэптэнийгтэр ыгыт-алдыгт республиб

Орто туруу бараан дөйдүгө окко түспүт оңоһуубут, сиргэ түспүт сэрэбизийбит. Иэйэхсит Айыһыттан айыһылан турдаҕа. Ол эрэн, аңардастыы Дьылҕа Хаан илиитигэр бөрүнөн, ханна тыал үрэринэн ололорор эмиз табыллыбыт. Санаабыт идэҕин таба талыы, сөбүлүүр дьарыккар бэринилээх буолуу, олоҕу оңостуу – бу киһиттэн бэйэтигэр тутулуктаах.

БЭИЖИНГ ТҮНҮНЭН ТҮСДЭ ЖЭНЭХӨН.

Александр бие оролгох идлэх дээдсэргэнээр төрдүс оршин күүсирин көрбүтэ Ийтэ Санжскава Аграфена Игна-
теевна — хас да мөлүнэ оруну илган-үрэгэн таһаарбыт
үтүүлэх учуутал Арта Сивлев Капитон Иванович биедсэр
идэлэх, өр кээгэ удуустаагы аман балыһаар, санжал-
стандһаар салһаар үлэр улаһабыт Александр эдмийдһи-
рин истиг таппалларыгар убанан, кыра балыстаах быраа-
тын бүбүйдһөн, өр тэннин улаһабыт. Орой эвөөк өр
сааһа Чурапчы сэлэһиньтэн оокууһатын томторутар аас-
пыта. Успуһуөн — мийиссэһи, сааһа буула ооннуулар
эрини түмнүбүтатһаар. Илгэн илмөрөн олус бөһиэлэйдик
табаарыстарын кыта аһаарар. Кыра сыдын спорт биир
дарын көрүгэр чотчу сыхтан дьарыктамматһаар.

Оскууланан бүтүрер сыяктыр комсомол кээсэттигэр кырыбгыт, комсомолский субьютунууларга кыттоохтук кытта. 1976 с. Чурапчытаагы орто оскууланан бүтүрөн баран очкотоору ыччат суудун салган, "Оскуула – производство – үрдүк үөрэх" девизинан салайтаран "Якутстрой" Чурапчытаагы төрүлүштүгү туугу бериздэтигэр болуотунуу-угунан үлэтин саралаабыт. Салгы Субуруускай аатынан оххо Сылгытаагы отделениелыгэр рабочайынан, Чурапчытаагы арыс кышастаах оскуула физзалыгэр кичегарынан, комсомолский ханайыстыбага болуотунуу-угунан үлэ-лэбиге.

1981 с. багтаан Уесурийскайдаагы институтука лесник идэнтэр туттарсан көрбүтэ. Бааланын хансыбаажа Дивногорскайдаагы тэя хаһааныстыбатын техникумунан үөрөххө түһүрбүтэ Саха сириттан албох өр бу идэрэ үөрөмүттэ. "Онноһор Чураагыттан үбүө-төрдүө элибэл", - дээн Александр ахтар. Эдэр саас кэра көмүрө, студеныннар сыллара алэе тыһан аастытара. 2,5 сылтан үөрөһүн бүтэрэн, Александр дойбутунан ормалыһытэ.

1984 сыллаахха идэттигэр Чурапчытаагы лесхозка үлэтэ иһирбитэ. Талан ылбыт идэттигэр 10-тан тахса сыл бөрүннү-
дөкөтүн үлэлээн. 1994 с. ССРС Тыматын ханайыстыбатыгар
таһарымыллах үлэтин иһин аһад бөлүгүнэн наараадалам-
мыта.

Александр Калитонкин 1998 сытан күн бүгүнүгөр диэ-
ри ОДЯХХ ГУП Чурапчытаагы филиалыгар үтүө суубаста-
ахтык үлэлээн-хамсыы сылдьар. Улууспут биэр гутаах тө-
рүттүгүтүгөр үлэтин операторынан саралаан, билигин үлэтиг-
ер доруксубуйаларын туткарынар тренажернай залларыгар
инструкторынан үлэтигэр.

Отгон олоор бiр сурун мээтэйи ылар, үтүт сырхыла-
ылбаны, күүһү-уору, тулууру-дулууру эрйэр өбүт оон-
уугунаан Александр 1994 сылтан саппаан утумнаахтык
дьарыктанан барыкта. Бистаан утаа Чурапчы сэлээннэстик
рүдү баһыгар аһыллыбаст Чурапчытаары тутуу ууааста-
ан (башынгитэ гимназия) ээлтэр көннөрү доруубулатын
тисарынар сылтан дьарыгын саппаабаста. Оччолорго ол
бенажернай ээлтэ мас тардыһыһылар Чурапчытан бас-
кы спорт маастара Николай Попов, ол кэмгэ күрөктөөр
латтар дьарыктаналлара. Александр: "Күөрэм тардыс,

ллага чемпионата буолар. Бу түһүлгө киир чемпионнаан уонна маастар нуорматын толорон, өр кэмгэ ымыы өсөстүбүт ыра санаата туолбута. Онтон ордук сыранан кэлбэт кыайылынан 2005 сыллаахха Мага сэлээнньэттөр ахсыс төгүлүн ыгыттылбыт Магчаары Баһыдай соннууларыгар чемпионнабута буолар. Онно Александр Магэ-Ханалас маанылыгынан Михаил Черкашинныан көрсөт, улаханык сыраллаһан, 2-1 ахсаанынан кыайылыны ситисинтэ.

Бытыр бетиити өбүтэлэриити ыһахтан ыһахха көрсөн, ор бөртөрө араас көрүнгө күөн көрсүһаллэрэ, күрөс былыһаһаллара. Күүстээхтэр ааттара алаастан алааста көп ээзэнгэ сылдыара, уос номор буолан, көлүмүстөн көлүмүсүр бөрүлэрэ. Оттон Александр бөйүтүн ыһаһыһыгар (65 кг) күөн көрсөр, күрөс былыһаһар, эгил-тэйил түсүбүр мадыһыһыһарынан Намтан түрүтүгөх Николай Константинович – Мидуну, Майа уолун Михаил Черкашины ааттыыр. Михаилыһык эгил-тэйил сылдыар эбит буоллахтарына, Николайы күлү бүтүтүгээнгэ диэри кыһаа илэк эбит. Оттон мас тардыһыһыта ордук сайдыбыт улууһунан Александр Мэнэ-Ханалаһы ааттыыр, тренерыһи састааптара да күүстээхтэр, ороллоро хамаандалара кыһахтаарын бөдүтүтүр.

Докторго суббалзон, Александр Чуралчыгаары физический культура уонна спорт институтугар кыайыпта Кыи сэр кытактан үөрэни салаатын бастагы выпусктара бууналар. Билигин Александр сүүрүн үлэтин таһынан Чуралчыгаары док спортивной оскуолатыгар уонна технической колледжика мас тардыһылытын тренерик быһыахтынан үлэтир. Александр Капитововичка 10-тан тахса студент дьарыктанар. Илтилькочилэрин улуустарга, республикатаары турнирларга кыайылыларга киири тренер быһыытынан үлэтэ таһаарылыаарын туһулур. Оттон ОДьКХ ГЭП Чуралчыгаары филиалыгар үлэтин бири сүүрүн сөтинигэ - чуралчылар иилин эгэр коммунальной тарытэлэрин иили ардыларыгар быһыллар спартакиадаларыгар кыиини сылырга куруутун иилини күөнтэ сылдылар, бириктээх миэстэр тиксэлэр.

Александр Капитонович – эрэллээх мэргэн, нэгэн үгэл өгч амарах аята. Олонд алгара Любовь Николаевна улуустваары эхнэр бэлдлээр невропатолог бичрааһынан үлдэвэр. Улахан урша Толя 1 №-дээх Чурагчы орто оскулатын 8-с кылааһылар үерэнэр, Капитон ДПКоржын аатынан ЧРОСИО 7-с кылааһын үерэнсөччтэ. Уолаттара иккээн тустууһын угумнаахтык дьарыстаналлар. Сивцевтэр дьээс мэргэн ил-лэп кэмэрлээр айылтара сылдыаларын сөбүлүүлэр, бары биригэ сир астыллар.

Александр Калитонович 10-тан тахса сүүл устата араас таһымнаах турнирдарга кыттан, спортсмен быһылыгынан уһаарыллан, кыайлым өрөкөөнү билбит киһи буолар. Кэни 50 саатын билистиир үбүлүүйдээх сылыгар улугус спорка отделе республиканскай таһымнаах турнир тэрийэрэ Александр Калитонович улууһунан спортсмен быһылыгынан убастанырын, сыанааланырын түгүдүлүү.

Комсомол 90 сылыгар

ИННИКИ КЭЖКЭБЭ СЫЛДЫБЫШЫТ

Соловьев нэнийлэгэр бастахы комсомольской ячейка 1932 сыллаахха тэриллэбитэ. Онно бастахы комсомолецтарынан 5 киһи киирбитэ: Дмитрий Титович Брыскаев, Роман Егорович Массажев, Степан Николаевич Соловьев, Анастасия Васильевна Ефимова, Егор Николаевич Богарытов. Ити кэмингтэн салтыы 9 киһи киирэн, туста тэрийтэ буолбуттара. Манна комсомольскэй тэрийтэ секретарынан Василий Михайлович Яковлев талыллан үлэлээбитэ.

Комсомольский тэрилтэ секретардара комсомол-лестары үлэбэ, сыннааланта, араас түмсүүлэртэ тэ-рийэр, көпүлүүр, субалыр-амалыыр лидердэринэн, хамаандыырдарынан буолаллара. Мырылаа араас сылларга комсомольский тэрилтэни салайбыттара: 1935-1941 сс. - Богарьгов Е.Н. (сэригэтэн кэлэн ба-рын өлбүтэ), Попов П.И. (биригэдьир, председате-ль этэ), Кривошапкин Д.Н. (сэригэ охтубута); 1941-1945 сс. - Попова Е.Н., Слетцова Варвара (про-давец, сельсовет бухгалтер); 1945-1950 сс. - Ефим-мов И.В. (биригэдьир), Захаров Е.Д., Кривошапкин Н.Ф. (биригэдьир, сельсовет председателэ); 1951-1959 сс. - Кривошапкин Н.Ф., Бельх М.И. (пар-тийнай, хаһаайыстыбаннай салалтага үлэлээбитэ), Макарова В.М. (райком секретара, РСФСР Верхов-ный Сэбиэтин депутата), Авксентьева М.П. - ба-лыһа үлэһитэ; 1960-1970 сс. - Захарова М.Е. (дет-сад сэбиэдиссэй), Брызгаев В.Н. (сылгыһыт, тыа хаһаайыстыбатын үтүөлүк үлэһитэ), Семенов С.К. (ыаныһыкыт), Массажева А.Е. (ферма сэбиэдиссэй), Сергеева А.Д. (учуутал), Сергеева А.И. (медсестра), Кривошапкин М.Д. (советский, партийнай үлэһит), Сп-ловычева А.И. (ветфельдшер), Хомподоева Е.Н. (дет-комбинат сэбиэдиссэй); 1970-1981 сс. - Ефимова А.И. (ыаныһыкыт), Сискина А.Д., Никитина В.М., Федорова Е.И. (учуутал); 1982-1989 сс. - Федорова Т.В. (учуутал), Башарина А.Г. (деткомбинат воспита-тель), Кривошапкин М.Ф. (учуутал), Николаева Т.М. (биригэдьир), Массажев Н.Е. (суолпар), Петров С.Д. (биригэдьир, сельсовет председателэ), Сергеев И.И. (баһыһа хаһаайыстыба баһыһа).

Косомольской тэригт секретарынан талдыл-
быттар норуот хаһаайыстыбатын араас салаалары-
тар үлүсөллөрө. Салайыы оскуолатыгар үөрэнн
сорохтор партиейнай, советскай, хаһаайыстыбаннай
үлүсүгэ салайааччы буола үүмүгүтэрэ. Д.Т. Брыс-
каев, И.Г. Собакин, М.И. Бельх, Е.М. Макарова пар-
тия, правительствон орденнарын, мэтколлорунун
нагараадалааһыттарэ. В.Н. Брыкаевтыа хаһаайы-
стыбатын үтүүлүк үлэһитэ буолбута.

Аяа дайдууа көмүскүүр Улуу сарнига 17 комсомолец ынгырыллан, сорохторо сарни толосунтар окугубуттара. Савелий Сергеев, Петр Соловьев, Василий Попов, политрук Захар Федоров сарнига ротаны, взводу хамаандадалыгытара. Снайпер Семен Попов хорсуугук сарниланан, байыаннай хааныакка тахсыбыта. Тылыга комсомолецтар тааарынылаахтыг үлээбигитара. Холубур, ИГ.Собакин бурдуугу үүнээрнигэ үрдүк көрдөрүүнү ситиһэн, комсомол Кылы комистегын кыһыга көмүс чаһытылан, "Кылыбын охх үлээттигинин" жеткэлгизин наһаадаламамыта.

Советхотар сагана үлдээббит комсомоллар үлэ үрдүк кибитин ыһаагытара. Ол курдук, К.Е.Семёнов тракторист быһыытынан таһаарыылаахтын үлдээн комсомол Күлүк комитетын аагынан бэлэтэммитэ, калып "Мастер умелый" диян Күлүк комитет аагынан наһараадалаабыта. Е.Г.Соболев 1 фуражый ынахтан 3098 кг үтүгү ыан советхотта чемпионнаабыта. Күлүк комсомол Күлүк комитетта 2 төгүл наһараадалаабыта. Комсомолка А.С.Брызгалова (Платонова) райкомол пленумун чыгызынан, оройоннаагы комсомольскай конференция делегатынан тас да төгүл быһаардаммыта. 1973 сыллаахха Хатылы орто оскуолатын бүтэрбиттэр "Оскуола-производство-ВУЗ" диян девизинэн комсомольскай дутеканан производствотта Соловьев отделыахтар сүөһү үлэттэр тахсыбытара, үрдүк таһаарылаахтык үлдээббиттэра.

Уруг октябренек, пионер, комсомол баар эрдэниг ыгчаты түмэртэ, илгэртэ мэлдывтэи быстысат ситим баар буолара. Дойду ыарахан комсэригэр, эрөөтэ, дойдуну чөлүгэр түһэригэр, баарадай тутуларга ыгчат, комсомол инники күөгүгэ сылдыкбыа. Билигин тыа сиригэр уруксу курдук ыгчаты үмэр, көдүтүүр, салыйар куус наада буолла. Ыгчат дохтон туора турбатыгар, инники сылдыарын тэийбэххэ наада.

Мин 1950 сүүлчиха комсомолта кивэрээр бай-
омолта секретарьнан И.П.Васильев үлэллэ. Кэ-
райкомолта 5-6 сэл үлэлзэбэтэ. 1951 сүүлчиха
комсомольскай бэлэх секретарьнан, онгон салгы
лахан Күүлэ, кэлин бодонсуйуу буюлбутун кэннэ
хүн Күүлэ идэж секретарьнан, спортивнай сек-
торьнан сэлдэбэйтэм Түеэ, Дьаарыла, Вэра,
лахан Күүлэ учаастактарын ыгчаттара Ухун
үэлэ мусталлара, кэмптэн кэмптэр күрэхтэни-
р, концерттар буюлутальыллара.

А.Е. МАКАРОВ, КОМКОМУ ВЕТЕРНАРИ

Галина ПОЛУСЪДИНА

